

Programma Symposium Waddenacademie op 1 en 2 juli 2009

Tijdens de Waddentoogdag 2009 op 30 mei is de integrale kennisagenda aangeboden aan de voor het waddegebied verantwoordelijke bewindslieden Cramer, Verburg en Huizinga. De Waddenacademie organiseert naar aanleiding daarvan een tweedaags symposium om met alle betrokken partijen te praten over de nadere invulling van de integrale kennisagenda en de mogelijke consequenties ten aanzien van toekomstige onderzoeksprogrammering.

Waar en wanneer: 1 en 2 juli 2009 in 't Aljemint te Leeuwarden

Aantal deelnemers: maximaal 200

Programma:

Moderator: mw Monique Boskma (CommitConsulting)

1 juli

12.00 - 13.00 Koffietafel

13.00 uur Welkom, introductie op programma en toelichting op gemaakte keuzes t.a.v. de integrale kennisagenda door prof.dr. Pavel Kabat, voorzitter Waddenacademie

13.30 - 14.00 Key-note lecture prof.dr. Maarten Hajer, directeur Milieu Planbureau

14.00 - 14.15 Reactie op de kennisagenda namens de departementen door ir. H. Oosterveld, Regiodirecteur Noord Ministerie LNV

14.15 - 15.00 De afstemming tussen de integrale kennisagenda van de Waddenacademie en de programmering van waddegerelateerd onderzoek bij grote onderzoekinstellingen.
Paneldiscussie op basis van korte statements.

Deelnemers aan de paneldiscussie:
prof.dr. H. Lindeboom (IMARES); dr. B. Ibelings (NIOO); drs. C. van 't Veen (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed); ir. P.J.W. de Wildt (KNMI); drs. R. Herber (NWO).

15.00 - 15.30 Theepauze

15.30 - 16.00 De integrale kennisagenda en de weg naar de derde tender Waddenfonds.
Presentatie prof.dr. P. Vellinga, lid Adviescommissie Waddenfonds

16.00 - 16.45 De relatie tussen de integrale kennisagenda en het Natuur
Herstelprogramma en Natura 2000
Korte statements waarna discussie met de zaal

Deelnemers: H. van Kersen (Waddenvereniging); dr. H. Sas (Cie
Meijer 2); ir. H. Oosterveld (Ministerie LNV); prof.dr. H. Olf (RUG);
S. Engelsman (ANWB Regio Noord); H. Sips (vz. themagroep
helderheid water NHP); H.J. de Vries (secretaris themagroep klimaat
NHP)

16.45 - 17.30 De relatie tussen de integrale kennisagenda en de Noordelijke ambities.
Paneldiscussie op basis van korte statements.

Deelnemers: ir. P. van Erkelens (dijkgraaf provincie Fryslân); D.A.
Hollenga (gedeputeerde provincie Groningen) o.v.; B. Galema (lid
RCW); R. Engelsman (directeur SNN); prof.dr. C. Buisman (Wetsus);
G. van Werven (directeur Stichting Energy Valley); K-A. Beks
(provincie Fryslân).

17.30 - 18.30 Borrel

2 juli

08.30 - 09.00 Inloop en koffie/thee

In de kennisagenda die op 30 mei is gepresenteerd wordt onder meer geconstateerd dat er veel disciplinaire kennis over het waddengebied aanwezig is, maar dat er met name kennislacunes zijn waar het gaat om het functioneren van het waddengebied als *system*. Om die reden worden in de kennisagenda een beperkt aantal grote overkoepelende kennisprogramma's voorgesteld waarnaar in multidisciplinair verband onderzoek zou moeten worden verricht. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen drie generieke kennisprogramma's plus drie integrale onderzoekprogramma's, ondersteund door twee randvoorwaardelijke thema's.

De tweede dag staat in het teken van deze overkoepelende programma's, waarbij de drie generieke kennisprogramma's en de twee randvoorwaardelijke thema's in de ochtend en de drie integrale onderzoekprogramma's in de middag zijn geprogrammeerd. Het is de bedoeling dat rond elk van deze programma's/thema's een multidisciplinair team ontstaat dat zich gaat toeleggen op een meer gedetailleerde uitwerking van elk programma/thema in concrete implementatieplannen.

De beoogde implementatieplannen gaan allereerst in op de maatschappelijke vraag en op de wetenschappelijke rationale en onderzoekstrategie. Dit wordt gevolgd door een beschrijving van een cluster van samenhangende projecten en uitvoeringsstrategieën. Tot slot wordt inzicht gegeven in de benodigde resources in termen van financiering, menskracht en infrastructuur. Deze programma's/thema's kunnen in een later stadium als cluster of afzonderlijk worden aangeboden ter financiering bij verschillende potentiële financierende instanties. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds fondsen en financieringsprogramma's met een speciale relatie tot het waddengebied (momenteel zijn dit het Waddenfonds en het nationaal onderzoeksprogramma Zee- en Kustonderzoek NWO) en anderzijds programmafinancieringsmogelijkheden van ministeries, lagere overheden en kennisinstellingen.

Met de invulling van de implementatieplannen wordt op 2 juli een begin gemaakt. De intentie is dat alle implementatieplannen uiterlijk in december 2009 volledig zijn uitgewerkt en gepubliceerd.

09.00 – 10.30 uur **Drie generieke kennisprogramma's en twee randvoorwaardelijke thema's**

10.30 - 11.00 uur Koffiepauze

10.30 - 12.00 uur **Drie generieke kennisprogramma's en twee randvoorwaardelijke thema's vervolg**

Generieke kennisprogramma's

I *Verleden Wadden*

Sessieleiders: prof.dr. S. Kroonenberg (TUD); dr. J.M. Verweij (Deltares); prof.dr. P.L. de Boer (UU); dr. H. Speelman (Waddenacademie)

Doel: Het begrijpen van de klimatologische, geologische, ecologische, economische en sociaal-culturele dynamiek van het waddensysteem tussen het einde van het Pleistoceen (8200 vC. en de aanleg van de afsluitdijk (1932). Het programma maakt, noodgedwongen, gebruik van proxies voor klimatologische, paleografische, paleoecologische en cultuurlandschappelijke reconstructies.

II *Wadden Monitor*

Sessieleiders: dr. M. Baptist (WUR/Van Hall); dr. K. Philipart (NIOZ); dr. B.J. Ens (SOVON); prof.dr. P. Herman (Waddenacademie); prof.dr. J. Bazelmans (Waddenacademie)

Doel: Het begrijpen van de natuurlijke en maatschappelijke dynamiek van het Waddensysteem van 1932 (de afsluiting van de Zuiderzee) tot en met 2015 (de einddatum van diverse van de huidige monitoringsprogramma's).

III *Wadden Toekomst*

Sessieleiders: ir. K. Wieringa (PBL); dr. R. Wortelboer (PBL); dr. K. Kok (WUR); prof.dr. P. Kabat (Waddenacademie)

Doel: Het begrijpen en voorspellen van de ontwikkeling van het waddengebied tussen 2010 en 2100. Op basis van multiple trendanalyses en kwantitatieve procesmodellen zullen denkbare, uiteenlopende scenario's voor de ontwikkeling van het waddengebied opgesteld worden en in het licht van voortschrijdend inzicht worden aangepast.

Randvoorwaardelijke thema's

a. *Nieuwe generatie Waddensysteem-experts, kennis co-creatie en kennisoverdracht*

Sessieleiders: Dr. H. Revier (Hanze Hogeschool); prof.dr. G. de Wulf (UT); prof.dr. G. Jansen (VU); prof.dr. J. van Dijk (Waddenacademie)

Doel: De ontwikkeling van een duurzame kennisinfrastructuur waarin het formuleren van kennisvragen en de ontwikkeling van kennis en expertise is gebaseerd op intensieve interactie (co-creatie) tussen wetenschappers,

kenniswerkers en beleidsmakers in alle fases van de kennisontwikkeling cyclus.

b. *Wereld Wadden*

Sessieleiders: prof.dr. Th. Piersma (RUG/NIOZ); dr. F. de Jong (CWSS); prof.dr. F. Colijn (GKSS)

Doel: Een systematische vergelijking van het Nederlandse wadengebied met de Duitse en Deense delen van het waddensysteem én met estuariene gebieden elders in de wereld.

12.00 – 13.00 Lunch

13.00 – 14.30 **Drie integrale onderzoekprogramma's**

14.30 - 15.00 Theepauze

14.30 - 16.00 **Drie integrale onderzoekprogramma's vervolg**

1. *Wadden Klimaat: De Wadden duurzaam, veilig en klimaatneutraal*

Sessieleiders: dr. A. Oost (Deltares); prof.dr. P. Hoekstra (UU); ir. R.E. Roggema (provincie Groningen); prof.dr. R. van Haren (RUG); dr. W. Braakhekke (vz. themagroep klimaat NHP); prof.dr. P. Kabat (Waddenacademie); dr. H. Speelman (Waddenacademie)

Overkoepelende kennisvragen

Duurzaam veilig: Hoe kan de veiligheid van de waddenregio en haar bevolking op termijn worden gewaarborgd, mede gelet op de mogelijk nadelige effecten van klimaatverandering en zeespiegelstijging?

Klimaat neutraal: Hoe kan een duurzame energie huishouding in het wadengebied worden gecreëerd die rekening houdt met de specifieke waarden van het wadengebied?

2. *Wadden Natuur: bescherming, herstel en adaptatie van natuurwaarden*

Sessieleiders: prof.dr. H. Olf (RUG); ing. W. Schoorlemmer (Ministerie LNV); dr. E.J. Lammerts (Staatsbosbeheer); H. Sips (vz. themagroep helderheid water NHP); dr. L. van Duren (vz. themagroep biobouwers NHP); L. Boerema (vz. themagroep voedselweb NHP); prof.dr. P. Herman (Waddenacademie)

Overkoepelende kennisvragen

Bescherming: Welke vormen van (mede)gebruik beïnvloeden de ontwikkeling van de natuur en kunnen deze worden bijgesteld als ze als schadelijk moeten worden gekwalificeerd? Hoe kan de waarde van de Waddenzee in het ecosysteem van de wereld worden veiliggesteld?

Ontwikkeling: Welke ontwikkelingen garanderen op lange termijn de hoogste natuurwaarden, wat zijn daarvan de essentiële karakteristieken en welke ontwikkelingen zijn binnen de (veranderende) randvoorwaarden mogelijk?

Adaptie: Hoe zullen mondiale veranderingen de natuur in de Waddenzee beïnvloeden en hoe kan de ontwikkelingsrichting van de natuur worden bijgesteld?

3. *Wadden Welzijn: een duurzame economie en leefbare gemeenschappen in het waddengebied*
Sessieleiders: Dr. N. Dankers (WUR), mr. P. van de Water (NAM), dr. G. Wintermans (NAM), prof.dr. G. de Roo (RUG), R. Engelsman (SNN); E. Wanders (vz. themagroep internationaal NHP); prof.dr. J. Bazelmans (Waddenacademie); prof.dr. J. van Dijk (Waddenacademie).

Overkoepelende kennisvragen

Duurzame economie: Hoe kan op duurzame wijze inhoud worden gegeven aan de streven naar werk, inkomen en leefbaarheid voor de bewoners van het waddengebied? Hoe wordt rekening gehouden met de veerkracht binnen het systeem en met exogene gedreven veranderingen in de regionale en mondiale economie? Hoe kan duurzaam gebruik worden gemaakt van delfstoffen en geothermische energie, mede in het licht van klimaatverandering en zeespiegelstijging?

Leefbare gemeenschap: Op welke wijze kan voor de bewoners van het waddengebied een leefbare omgeving worden gegarandeerd, gegeven de voorrang voor natuurwaarden in de Wadden en gegeven ingrijpende demografische, (sociaal-)economische en culturele processen die het waddengebied verre overstijgen?

16.00 – 16.30 Theepauze

16.30 – 17.30 Maken van concrete afspraken naar aanleiding van de terugkoppeling door prof.dr. Pavel Kabat namens de Waddenacademie.

17.30 Borrel